

ประเด็นที่ประเด็นที่ ๑ โครงการเกี่ยวกับราชวงศ์
โครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำความ ดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์
เขตสุขภาพที่ ๔ รอบที่ ๒ / ๒๕๖๔

แบบรายงานการตรวจราชการกระทรวงสาธารณสุขประจำปีงบประมาณ พ.ศ.๒๕๖๔

ประเด็นที่ประเด็นที่ ๑ โครงการเกี่ยวกับราชวงศ์

โครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำความ ดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์

เขตสุขภาพที่ ๔ รอบที่ ๒ / ๒๕๖๔

๑. ประเด็นตรวจราชการ ประเด็นที่ประเด็นที่ ๑ โครงการเกี่ยวกับราชวงศ์

๒. หัวข้อ โครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำความ ดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์

ตัวชี้วัด : การพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ (อสรจ.)

๓. หน่วยงานที่รับผิดชอบ (กรม/กอง/ศูนย์วิชาการ)

หน่วยงานผู้รับผิดชอบหลัก ศูนย์สนับสนุนบริการสุขภาพที่ ๔ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ

หน่วยงานผู้รับผิดชอบร่วม สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดนครนายก อ่างทอง ปทุมธานี นนทบุรี สิงห์บุรี

พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี และสระบุรี

๒. วิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่

โครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำความดีเพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ เป็นโครงการพระราชดำริพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราลงกรณ พระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยทรงพระราชทานเครื่องมือและครุภัณฑ์ทางการแพทย์ให้แก่เรือนจำและทัณฑสถาน ตลอดจนโรงพยาบาลเครือข่าย เพื่อแก้ปัญหาขาดแคลนอุปกรณ์และครุภัณฑ์ทางการแพทย์ พร้อมพระราชทานแนวทางแก้ไขปัญหายังเป็นระบบ ทำให้เกิดการบูรณาการทางการแพทย์ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมตามหลักมนุษยธรรม สามารถดูแลตนเองให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งกายและใจระหว่างที่ถูกควบคุมตัว เมื่อพ้นโทษกลับสู่สังคมจะได้ประกอบอาชีพสุจริตอย่างมีคุณภาพ

ตามที่กระทรวงสาธารณสุข ได้กำหนดประเด็นโครงการเกี่ยวกับราชวงศ์ และติดตามการตรวจราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาระบบบริการเพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลอย่างรวดเร็วและเท่าเทียมตามหลักมนุษยธรรม และสอดคล้องกับนโยบายสำคัญของกระทรวงสาธารณสุขที่มีการบูรณาการงานสาธารณสุขมูลฐาน และระบบสุขภาพปฐมภูมิตามระบบสุขภาพวิถีวิถีใหม่ (New Normal) จึงมีการบูรณาการการทำงานร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาระบบบริการสาธารณสุขสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำ รวมทั้งจัดทำแผนปฏิบัติการ ตลอดจนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ปัญหา อุปสรรค เพื่อนามาสู่การปฏิบัติเพื่อแก้ไขปัญหาในการดำเนินงานได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ ให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงระบบบริการสาธารณสุข

ศูนย์สนับสนุนบริการสุขภาพที่ ๔ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ได้รับมอบหมายร่วมกับหน่วยงานในเขตสุขภาพที่ ๔ ที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการ จำนวน ๒ ประเด็น ดังนี้

๑. พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขในเรือนจำ โดยถ่ายทอดหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ (อสรจ.) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเตรียมการพัฒนา อสรจ. ในเรือนจำ โดยมีมาตรการในการขับเคลื่อนพื้นที่ให้มีการจัดทำแผนการฝึกอบรม อสรจ. ปีละ ๒ ครั้ง และมีกระบวนการติดตามกำกับแผนการฝึกอบรม โดยดำเนินการส่งเสริมให้เรือนจำในพื้นที่ จัดทำแผนการฝึกอบรม อสรจ. ปีละ ๒ ครั้ง เพื่อทดแทนผู้ที่พ้นโทษ และการพัฒนา อสรจ. ในเรือนจำ ให้มี อสรจ. ต่อผู้ต้องขังไม่น้อยกว่า ๑ ต่อ ๕๐

๒. การพัฒนาสิ่งแวดล้อม ดำเนินการตรวจสอบมาตรฐานทางด้านวิศวกรรมและให้ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการในการจัดทำห้อง Admit สำหรับผู้ต้องขัง สนับสนุนการดำเนินการด้านสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการติดต่อของโรคห้องแยกกัก การกำจัดขยะ และระบบบำบัดน้ำเสีย และจัดทำ Action Plan ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

เขตสุขภาพที่ ๔ ประกอบด้วย ๘ จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดนครนายก อ่างทอง ปทุมธานี นนทบุรี สิงห์บุรี พระนครศรีอยุธยา ลพบุรี และสระบุรี มีเรือนจำที่รับผิดชอบ จำนวน ๑๘ เรือนจำ โรงพยาบาลแม่ข่าย จำนวน ๑๑ แห่ง โดยพบข้อมูลสถานะสุขภาพ มากที่สุด ๕ อันดับแรก คือ โรคผิวหนัง ระบบกล้ามเนื้อ ความดันโลหิตสูง ไข้หวัด และระบบทางเดินหายใจ ตามลำดับ (ข้อมูล ณ วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๖๔)

โรงพยาบาลแม่ข่าย/เรือนจำ
เขตสุขภาพที่ 4

จังหวัด	โรงพยาบาลแม่ข่าย	เรือนจำ	จำนวนเรือนจำ	
นครนายก	รพ.นครนายก	เรือนจำจังหวัดนครนายก	1	
ปทุมธานี	รพ.คลองหลวง	ทัณฑสถานวิเทศกลาง	6	
		เรือนจำธัญบุรี		
	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ จ.ปทุมธานี			
	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง			
ปทุมธานี	รพ.ปทุมธานี	สถานกักขังกลางจังหวัดปทุมธานี	2	
		เรือนจำ จ.ปทุมธานี		
ลพบุรี	รพ.ชัยบาดาล	เรือนจำ อ.ชัยบาดาล	2	
		เรือนจำกลางลพบุรี		
พระนครศรีอยุธยา	รพ.พระนครศรีอยุธยา	เรือนจำ จ.พระนครศรีอยุธยา	4	
		เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา		
		ทัณฑสถานบำบัดพิเศษพระนครศรีอยุธยา		
นนทบุรี	สถานพยาบาลเรือนจำกลางบางขวาง	เรือนจำกลางบางขวาง	2	
		เรือนจำ จ.นนทบุรี		
สระบุรี	รพ.สระบุรี	เรือนจำ จ.สระบุรี	1	
สิงห์บุรี	รพ.สิงห์บุรี	เรือนจำ จ.สิงห์บุรี	1	
อ่างทอง	รพ.อ่างทอง	เรือนจำ จ.อ่างทอง	1	
เขตสุขภาพที่ 4			รวม	18

๓. ผลการดำเนินงาน

ศูนย์สนับสนุนบริการสุขภาพที่ ๔ กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ได้รับมอบหมายร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ดำเนินการ พัฒนาระบบบริการสาธารณสุขในเรือนจำ โดยการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ (อสรจ.) ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อเตรียมการพัฒนา อสรจ. ในเรือนจำ โดยมีผลการดำเนินงานดังนี้ ผลการดำเนินงานการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ (อสรจ.) เขตสุขภาพที่ ๔ มีการอบรม อสรจ. จำนวน ๒ ครั้ง ต่อปี มีจำนวน อสรจ. จำนวนทั้งสิ้น ๓๔,๖๐๗ คน อัตราส่วนโดยเฉลี่ย ๑:๒๗.๒๕ โดยการอบรม อสรจ. ใช้หลักเกณฑ์การคัดเลือกผู้เข้ารับการอบรม อสรจ. ดังนี้ ๑) เป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นดี เว้นแต่เป็นผู้ต้องขังที่มีความประพฤติดี ผู้บัญชาการเรือนจำอาจคัดเลือกจากนักโทษชั้นกลางขึ้นไปตามลำดับ และกำหนดเหลือโทษ ๑ ปีขึ้นไป ๒) เป็นผู้ต้องขังที่สามารถอ่านออกเขียนได้ หรือจบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ขึ้นไป และ ๓) มีสุขภาพดีทั้งกายและใจ และมีพฤติกรรมทางด้านสุขภาพที่เป็นแบบอย่างที่ดี โดยการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ (อสรจ.) ได้ดำเนินการฝึกอบรมตามมาตรฐานอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ ปีพุทธศักราช 2561 และได้กำหนดเนื้อหาหมวดวิชาหลักไว้เป็นจำนวน 8 หมวดวิชา ได้แก่ 1) วิชาส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม 2) วิชาการเฝ้าระวังป้องกัน ควบคุมโรคติดต่อและภัยสุขภาพที่เป็นปัญหาสำคัญ 3) วิชาการปฐมพยาบาลฉุกเฉินและการกู้ชีพขั้นพื้นฐาน 4) วิชาการดูแลผู้มีปัญหาสุขภาพจิต/จิตเวช และผู้ใช้สารเสพติด 5) วิชาการสื่อสารและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้านสุขภาพ 6) วิชาการดูแลสุขภาพพื้นฐานในผู้ป่วยติดเตียง ผู้สูงอายุ และผู้พิการ 7) วิชาอนามัยและเด็กเบื้องต้น และ 8) วิชาการบริหารจัดการตามบริบทพื้นที่ เพื่อสนับสนุนให้กรมราชทัณฑ์มีอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำที่มีความสามารถ มีความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) และพฤติกรรมสุขภาพ (Health Behavior) ที่เหมาะสม ผลการพัฒนา อสรจ. เขตสุขภาพที่ ๔ ดังนี้

ตาราง ผลการพัฒนา อสรจ. เขตสุขภาพที่ ๔ ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

ที่	เรือนจำ/ทัณฑสถาน/ สถานกักขัง	จำนวน ผู้ต้องขัง (คน)	จำนวน อสรจ. (คน)	อัตราส่วน โดยเฉลี่ย	แผนการอบรม อสรจ. ๒ ครั้ง/ปี	พัฒนา อสรจ. ทดแทน กรณีต่ำ กว่าเกณฑ์ (คน)	โรงพยาบาลแม่ข่าย
จังหวัดนครนายก							
๑	เรือนจำจังหวัดนครนายก	๗๐๕	๔๐	๑ : ๑๗.๖๒	มี	ไม่มี	รพ.นครนายก
จังหวัดอ่างทอง							
๒	เรือนจำจังหวัดอ่างทอง	๑,๓๓๕	๓๖	๑ : ๓๗.๐๘	มี	ไม่มี	รพ.อ่างทอง
จังหวัดนนทบุรี							
๓	เรือนจำกลางบางขวาง	๕,๖๙๙	๑๑๕	๑ : ๕๙.๕๖	มี	ไม่มี	สถานพยาบาลเรือนจำ
๔	เรือนจำจังหวัดนนทบุรี	๒,๕๔๔	๓๖	๑ : ๗๐.๖๖	มี	ไม่มี	กลางบางขวาง
จังหวัดลพบุรี							
๕	เรือนจำอำเภอชัยบาดาล	๑,๐๗๕	๑๐๓	๑ : ๑๐.๔๓	มี	ไม่มี	รพ.ชัยบาดาล
๖	เรือนจำกลางลพบุรี	๒,๕๔๔	๙๐	๑ : ๒๘.๒๖	มี	ไม่มี	รพ.พระนารายณ์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา							
๗	เรือนจำจังหวัด พระนครศรีอยุธยา	๒,๔๕๑	๖๕	๑ : ๓๗.๗๑	มี	ไม่มี	รพ. พระนครศรีอยุธยา
๘	เรือนจำกลาง พระนครศรีอยุธยา	๑,๓๔๕	๕๙	๑ : ๒๒.๘๐	มี	ไม่มี	
๙	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ พระนครศรีอยุธยา	๑,๗๘๓	๕๐	๑ : ๓๕.๖๖	มี	ไม่มี	
๑๐	ทัณฑสถานวัยหนุ่ม พระนครศรีอยุธยา	๑,๐๕๔	๒๕	๑ : ๔๒.๑๖	มี	ไม่มี	
จังหวัดสระบุรี							
๑๑	เรือนจำจังหวัดสระบุรี	๒,๒๘๐	๑๑๘	๑ : ๑๙.๓๒	มี	ไม่มี	รพ.สระบุรี
จังหวัดสิงห์บุรี							
๑๒	เรือนจำจังหวัดสิงห์บุรี	๑,๔๖๙	๖๓	๑ : ๒๓.๓๒	มี	ไม่มี	รพ.สิงห์บุรี
จังหวัดปทุมธานี							
๑๓	ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง	๓,๒๗๓	๑๗๑	๑ : ๑๙.๑๔	มี	ไม่มี	รพ.คลองหลวง
๑๔	เรือนจำอัญบุรี	๑,๙๙๒	๙๕	๑ : ๒๐.๙๗	มี	ไม่มี	รพ.อัญบุรี
๑๕	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษ จังหวัดปทุมธานี	๒,๑๕๒	๗๕	๑ : ๒๘.๗๐	มี	ไม่มี	รพ.อัญบุรี
๑๖	ทัณฑสถานบำบัดพิเศษหญิง	๑,๑๐๑	๗๙	๑ : ๑๓.๙๔	มี	ไม่มี	รพ.อัญบุรี
๑๗	สถานกักขังกลางจังหวัด ปทุมธานี	๙๒	๑๕	๑ : ๖.๑๓	มี	ไม่มี	รพ.อัญบุรี
๑๘	เรือนจำจังหวัดปทุมธานี	๑,๗๑๓	๓๕	๑ : ๔๘.๙๔	มี	ไม่มี	รพ.ปทุมธานี
รวม		๓๔,๖๐๗	๑,๒๗๐	๑ : ๒๗.๒๕	ทุกแห่ง	-	-

๔. ปัญหาและอุปสรรค แนวทางแก้ไข

- การขาดแคลนด้านบุคลากรทางด้านกายภาพ นับเป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อนกิจการสถานพยาบาล ให้เป็นไปตามมาตรฐาน รวมถึงอัตราการลงในการปฏิบัติเวรยามนอกเวลาราชการอีกประการหนึ่ง
- เพราะเนื่องจากติดสถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) บางเรือนจำ จึงสามารถอบรม อสรจ. ได้ตามเกณฑ์และรูปแบบที่กรมสนับสนุนบริการสุขภาพกำหนด โดยมีแนวทางในแก้ไข การอบรมด้วยกระบวนการ On the Job training ทดแทน อสรจ. ที่ต่ำกว่าเกณฑ์

๕. นวัตกรรม/ตัวอย่างที่ดี/พื้นที่ต้นแบบ

๕.๑ หลักสูตร อสรจ. เอกเรย์ปอดด้วยตนเอง เพื่อป้องกันวัณโรคปอด ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของเรือนจำใน เขตสุขภาพที่ ๔

๕.๒ วิดีโอ “การตรวจสุขภาพช่องปาก สำหรับ อสรจ.”

๕.๓ เรือนจำกลางบางขวางกำลังพัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยหนัก กรณีเกินศักยภาพการรักษาของ สถานพยาบาลเรือนจำกลางบางขวางจะถูกส่งไปรักษาต่อที่โรงพยาบาลพระนั่งเกล้า และทัณฑสถาน โรงพยาบาล ราชทัณฑ์ ซึ่งเรือนจำกลางบางขวางได้ทาความตกลงไว้เป็นหน่วยรับส่งต่อรักษาในระบบหลักประกันสุขภาพ ขณะนี้สถานพยาบาลเรือนจำอยู่ระหว่างดำเนินการใช้การส่งต่อผู้ป่วยทางอิเล็กทรอนิกส์ด้วยโปรแกรม Thai Refer โดยจะเริ่มดำเนินการกับโรงพยาบาลพระนั่งเกล้าเป็นแห่งแรก นอกจากนี้สถานพยาบาลเรือนจำยังสามารถปรึกษา ทางไกลทางการแพทย์กับแพทย์เวรประจำห้องฉุกเฉินได้ตลอด ๒๔ ชั่วโมง

๕.๔ การอบรมช่วยเหลือฟื้นคืนชีพ (CPR) ให้กับ อสรจ.

ปัจจัยความสำเร็จ

การยกระดับสถานพยาบาลเรือนจำกลางบางขวาง เป็นโรงพยาบาลแม่ข่าย ขนาด F๓ เพื่อยกระดับ การให้บริการทางสาธารณสุขในเรือนจำเป็นไปตามมาตรฐาน และทัดเทียมกับหน่วยงานสาธารณสุขภายนอกหลังจาก ที่ยกระดับเป็นโรงพยาบาลแล้วนั้น ยังเพิ่มอัตราบุคลากรด้านต่าง ๆ ที่มีหน้าที่ขับเคลื่อนกิจการโรงพยาบาลแห่งนี้ ปัจจุบันนี้สถานพยาบาลเรือนจำกลางบางขวาง ใช้โปรแกรมเวชระเบียนอิเล็กทรอนิกส์ JHCIS สามารถผลิต รายงานการตรวจรักษาและกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ในรูปแบบ ๔๓ แฟ้ม ส่งผ่านโครงข่าย อินเทอร์เน็ตไปยัง สปสช. และสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดได้แล้ว

๖. ข้อเสนอแนะของผู้นิเทศ

๖.๑ สำหรับพื้นที่

- จัดระบบบริการสุขภาพปฐมภูมิในเรือนจำในรูปแบบหมอประจำตัว ๓ คน คือ หมอคนที่ ๑ อสรจ. หมอคนที่ ๒ พยาบาลเวชปฏิบัติในเรือนจำ และหมอคนที่ ๓ แพทย์ของโรงพยาบาลแม่ข่าย
- ในเรือนจำที่มีสัดส่วนของ อสรจ. ต่ำกว่าเกณฑ์ ๑ : ๕๐ เพราะเนื่องจากติดสถานการณ์การ ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ควรใช้การอบรมด้วยกระบวนการ On the Job training ทดแทน อสรจ. ที่ต่ำกว่าเกณฑ์

๖.๒ สำหรับส่วนกลาง

- กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ ควรพัฒนาหลักสูตร อสรจ. ทัศนกรรม เฉลิมพระเกียรติ เนื่องจาก เขตสุขภาพที่ ๔ เป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา องค์ประธานฯ ให้ความสำคัญ แล้วดำเนินการไปใช้ในเรือนจำ พร้อม ประเมินผลที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม

- ในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา ๒๐๑๙ (COVID-๑๙) ควรจัดทำหลักสูตร
ในลักษณะของวีดีโอที่สามารถเปิดผ่านเครื่องเล่นทีวีได้ เพราะไม่สามารถอบรมได้หรือไม่สามารถในลักษณะ
ออนไลน์เนื่องจากไม่สามารถดึงสายอินเทอร์เน็ตเข้าไปในแดนกักขังได้

- ขอสนับสนุนแปรงสีฟัน ยาสีฟัน ให้กับผู้ต้องขังในเรือนจำ จำนวน ๔ เดือน/ครั้ง

นายมนัสพงษ์ มالا
ตำแหน่ง นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
Email : nayhlo@gmail.com
โทร ๐๖๒ ๖๓๗ ๗๙๙๗
ผู้รายงาน